

ပြည်သူမှုနှင့် သတင်းအချက်အကျင်း သိရှိလုပ်

Media and Information Literacy

ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ပြန်ကြားရေးနှင့် ပြည်သူမှုနှင့် ပြည်သူမှုဆက်လဲရေးဦးစီးဌာနက
ဒီဇိုင်ယာနှင့် သတင်းအချက်အကျင်း သိရှိလုပ် အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှ ဖြင့်တင်ပေးရန် ရည်ရွယ်၍
စီစဉ်ထုတ်ဝေသည်။

ပီဒီယန့်သတ်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာသိနားလည်း

Media and Information Literacy

ပီဒီယနှင့်သတ်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှု

Media and Information Literacy

မာတီဂာ

စဉ်	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
I	နိဒါန်း	၅
II	မီဒီယာဆိုင်ရာသိနားလည်မှု	၃
	- မီဒီယာဆိုင်ရာသိနားလည်မှုဆိုသည်မှာ	၃
	- မီဒီယာသိနားလည်မှု အခြေခံများ	၈
	- မီဒီယာဆိုင်ရာသိနားလည်မှုသည် မည်သည့်အတွက်ကြောင့်	၉
	အရေးကြီးသနည်း	
	- သတင်းတစ်ပုံစံကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း	၁၁
	- မိဘိုင်းသတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှု	၁၂
	- ဒီဂါးတယ်ဆိုင်ရာ သိရှိနားလည်မှု	၁၂
၃	သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှု	၁၃
	- သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှုဆိုသည်မှာ	၁၃
	- သတင်းအချက်အလက်ဆိုသည်မှာ	၁၄
	- သတင်းအချက်အလက်ဆိုသည်မှာ	၁၅
	- ယနေ့ခေတ်တွင် အရေးပါလာသော သတင်းအချက်အလက်	၁၅
	- သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်သူ	၁၆
	တစ်ဦးတွင်ရှိသည့် အရည်အချင်းများ	

စဉ်	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
-	သတင်းအချက်အလက်ရရှိနိုင်ခြင်း	၁၈
-	သတင်းအချက်အလက်များ ရရှိနိုင်သည့် ရင်းမြစ်များ	၁၉
-	ရွှာဖွေလိုသည့် သတင်းအချက်အလက်၏ အတိုင်းအတာ	၂၀
-	သတင်းအချက်အလက်များ ရွှာဖွေခြင်း	၂၁
-	သတင်းအချက်အလက်များ၏ ပုံစံ	၂၃
-	သတင်းအချက်အလက်၏ အကြောင်းအရာ	၂၅
-	သတင်းအချက်အလက်များအား အကဲဖြတ်သုံးသပ်ခြင်း	၂၇
-	သတင်းအချက်အလက်များအား ထိရောက်စွာအသုံးချခြင်း	၂၉
-	သတင်း အများ / အမှန် မည်သို့ဆွဲခြားမည်နည်း	၂၉
၄။	မီဒီယာနှင့် သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှု	၃၃
-	မီဒီယာနှင့် သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှု ဆိုသည်မှာ	၃၃
-	မီဒီယာနှင့် သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာသိနားလည်မှု အယူအဆများ	၃၃
-	မီဒီယာနှင့် သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှု အတွက် အခြေခံလိုအပ်ချက်နှင့် အကျိုးကျေးဇူးများ	၃၈
၅။	ကျမ်းကိုးစာရင်း	၄၀

နိဒါန်း

ယနေ့မျက်မှာက်ခေတ်တွင် သတင်းအချက်အလက်နှင့် နည်းပညာများ အရှိန်အဟုန်ဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာမှုကြောင့် ယခင်က စာပေတတ်မြောက်မှုကိုတိုင်းတာသည့် စာပေဖတ်ရှုနိုင်မှာ ရေးသားနိုင်မှုနှင့် ကိန်းဂဏ်နှင့်တွက်ချက်နိုင်မှုများဖြင့် လုပောက်မှု မရှိတော့ပေ။

ယနေ့အချိန်တွင် သတင်းအချက်အလက် နည်းပညာတိုးတက်လာမှုကြောင့် ဒီဂျစ်တယ်နည်းပညာများကို အသုံးပြုကာ မိမိတို့၏ ရည်မှန်းချက်များ၊ လုပ်ငန်းဆောင်တာများ အောင်မြင်ရေးအတွက် သတင်းအချက်အလက်များကို မိမိယာနည်းလမ်းမျိုးစုံမှုတစ်ဆင့် ရယူအသုံးပြုဆောင်ရွက်နေရသည်။

ထိုသို့ ဆောင်ရွက်ရာတွင် မိမိယာနှင့် သတင်းအချက်အလက်များကို ရယူသုံးစွဲခြင်း၊ ယင်းတို့ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း၊ အကဲဖြတ်သုံးသပ်ခြင်းနှင့် ကိုယ်တိုင်ပါဝင် ဖန်တီးဆောင်ရွက်ခြင်းတို့အတွက် မိမိယာနှင့် သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှုရှိရန် အထူးလိုအပ်လှပါသည်။

ယနေ့အချိန်တွင် မိမိယာနည်းလမ်းမျိုးစုံ၌ သတင်းအမှားများ၊ သတင်းအတူအယောင်များ၊ ကောလာဟလသတင်းများ၊ အမုန်းစကားများနှင့် ပဋိပက္ခကို အားပေးလုံးဆော်သည့် သတင်းစကားများသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဒီမိုကရေစိကူးပြောင်းမှ ခရီးလမ်းတွင် ဆူးပြောင့် ခလုတ်ကန်သင်းသွေ့ယ် ဖြစ်နေရသည်။

ထိုအူးပြောင့် ခလုတ်ကန်သင်းများကို ကျော်လွှားကာ နိုင်ငံတော်
တည်ဆောက်မှု လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ ဒီမိုကရေစိကူးပြောင့်မှု ဖြစ်စဉ်များတွင်
မှန်ကန်သည့် အတွေးအခေါ် မှန်ကန်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များဖြင့် ပြည်သူ
များပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် မီဒီယာနှင့် သတင်းအချက်အလက်
ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှုရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။

သိုဖြစ်ရာ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဒီမိုကရေစိခရီးလမ်း ဖြောင့်တန်းသာယာ
စေရေးနှင့် အေးချမ်းသာယာသော မြန်မာ့လူအဖွဲ့အစည်းကြီးအဖြစ် မသွေ့
မစောင်း ပုံဖော်တည်ဆောက်နိုင်ရေးအတွက် ဤ မီဒီယာနှင့် သတင်း
အချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှုစာအုပ်ကို ရည်ရွယ် ထုတ်ဝေလိုက်ရ
ပါသည်။

မီဒီယာဆိုင်ရာသိနားလည်မှု **(Media Literacy)**

မီဒီယာဆိုင်ရာ သိနားလည်မှုဆိုသည်မှာ

မီဒီယာဆိုင်ရာ သိနားလည်မှုဆိုသည်မှာ မီဒီယာများကို ရယူသုံးစွဲ နိုင်ခြင်း၊ မီဒီယာအမျိုးအစားများအား ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြေနိုင်ခြင်း၊ မီဒီယာများကို အကဲဖြတ် သုံးသပ်နိုင်ခြင်းနှင့် မီဒီယာများတွင် ကိုယ်တိုင်ပါဝင် ဖန်တီး ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းတို့ပင် ဖြစ်သည်။

တစ်နည်းအားဖြင့် မီဒီယာဆိုသည်မှာ ပြည်သူများအပေါ် လွှမ်းမြှုံးမှု ရှိသော ဆက်သွယ်ရေးနည်းလမ်းများကိုဆိုလိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ရုပ်မြင်သံကြား၊ သတင်းစာ၊ စာစောင်၊ လက်ကမ်းစာစောင်၊ ရေဒီယို ရုပ်ရှင်နှင့် မဂ္ဂဇားတို့ဖြစ်ပါသည်။ သိနားလည်မှုဆိုသည်မှာ သတင်းအချက်အလက်များကို မည်သို့ဖတ်ရမည်၊ မည်သို့ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြေကြည့်ရမည်ကို သိရှိခြင်းဖြစ်ပါသည်။

လူငယ်များနှင့် အရွယ်ရောက်သူများအား မီဒီယာပညာ သင်ကြား ပေးခြင်းအားဖြင့် ရုပ်မြင်သံကြား၊ ရေဒီယို၊ အင်တာနက်၊ သတင်းစာများ၊ မဂ္ဂဇားများ၊ စာအုပ်များ၊ ဘေဘုတ်များ၊ ဗြိဒ္ဓယိုဂိမ်းများ၊ တေးဂိတ်နှင့် အခြား သောမီဒီယာ ပုံစံအမျိုးမျိုးတို့ လက်ခံရရှိသည့် နက်နဲ့ရှုပ်ထွေးသော သတင်းစကားများကိုပင် ပိုမိုနားလည်နိုင်စွမ်းရှုလာကြမည် ဖြစ်သည်။

များသောအားဖြင့် မီဒီယာဆိုင်ရာ သိနားလည်သူများသည် New Media များ(Facebook, Twitter, Instagram, Blogspot)၊ ပုံနှုပ်မီဒီယာ

များ၊ ရှုပ်သံလွင့်မီဒီယာများ၊ အီလက်ထရောနစ်မီဒီယာများ စသည့် မီဒီယာပုံဏ္ဏန်အမျိုးမျိုးတွင် ဖော်ပြထားသည့် အကြောင်းအရာများကို ပို့မို့နှက်ရှိင်းစွာ တွေ့မြင်နားလည်နိုင်စွမ်းရှိကြသူများလည်း ဖြစ်သည်။

တစ်နည်းအားဖြင့် မီဒီယာတတ်မြောက်မှုသည် ၂၁ ရာစု ပညာရေးလောကသို့ ချဉ်းကပ်မှုပုံစံတစ်မျိုးဖြစ်ပြီး နိုင်ငံသားများအတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော ကျွမ်းကျင့်မှုလည်း ဖြစ်သည်။

မီဒီယာသိနားလည်ဗု အခြေခံများ

အဓိကအခြေခံသဘောတရား ၅ ချက်	အဓိကမေးခွန်း ၅ ခု
၁။ သတင်းမီဒီယာက ပေးသော သတင်းစကား အားလုံးကို စုစည်း ကြည့်ပါ။	၁။ အဆိုပါ သတင်းစကားကို မည်သူက ပေးခဲ့သနည်း။
၂။ မီဒီယာကပေးသော သတင်း စကားများကို ကိုယ်ပိုင်စည်းမျဉ်း၊ ကိုယ်ပိုင်စဉ်းစားဉာဏ်ကို အသုံး ပြုပြီးဆက်စပ်စဉ်းစားကြည့်ပါ။	၂။ အာရုံစိုက်မှုရရှိရန် မည်သို့သော နည်းနာများကို အသုံးပြုထား သနည်း။
၃။ လူအမျိုးမျိုးသည် တူညီသော မီဒီယာ သတင်းစကားတစ်ခု တည်းကို ပုံစံမျိုးစုံဖြင့် ကြံတွေ့ ဖူးကြသည်။	၃။ အဆိုပါ သတင်းစကားကိုပင် လူမျိုးမျိုးက ရှုထောင့်အသီးသီးမှ မည်သို့နားလည်ကြသနည်း။

အမိကအခြေခံသဘာတရား ၅ ချက်	အမိကမေးခွန်း ၅ ခု
<p>၄။ မီဒီယာတွင် လေးနက်သောတန်ဖိုးများနှင့် ရှုထောင့်အမြင် အမျိုးမျိုးရှိသည်။</p> <p>၅။ မီဒီယာသတင်းစကား အများစုံကို အကျိုးအမြတ် ရရှိရန် သို့မဟုတ် ဉာဏ်အာဏာရရှိရန် ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်သည်။</p>	<p>၄။ မည်သို့သော တန်ဖိုးများ၊ လူနေ့မှုပုံစံများနှင့် ရှုထောင့်အသီးသီးကို ကိုယ်စားပြုသနည်း (သို့မဟုတ်) မည်သို့သော အချက်များကို မြှုပ်ကွက်လုပ်ထားသနည်း။</p> <p>၅။ အဆိုပါ သတင်းစကားများကို မည်သည့်အတွက်ကြောင့် ဖို့နေခြင်းဖြစ်သနည်း။</p>

မီဒီယာဆိုင်ရာသိနားလည်မှုသည် မည်သည့်အတွက်ကြောင့် အရေးကြီးသနည်း

- ၁။ အရေးကြီးသော ဒီမိုကရေစီပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု ဖြစ်စဉ်တွင် မီဒီယာ၏ ဉာဏ်လွှာမျိုးမှုကို အလေးထားရန် လိုအပ်ပါသည်။
- ၂။ မီဒီယာအသုံးပြုမှု မြင့်မားလာနေခြင်းနှင့် မီဒီယာသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းအားလုံးအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိသည်ကိုလည်း သတိပြုရန် လိုအပ်ပါသည်။
- ၃။ အရှပ်/အသံပါသော ဆက်သွယ်ရေးနှင့် သတင်းအချက်အလက်နည်းပညာ၏အရေးပါမှု မြင့်မားလာခြင်းသည်လည်း အကြောင်းအချက်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။
- ၄။ လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် သတင်းအချက်အလက်၏ အရေးပါမှုနှင့် တစ်သက်တာ လေ့လာမှုအတွက် လိုအပ်ချက် ရှိခြင်းသည်လည်း အကြောင်းအချက်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

- ၅။ ယခုအခါ သာမန်လူတစ်ဦးသည် တစ်နေ့လျှင် (၉)နာရီခန့် လူမှု မီဒီယာ ပလက်ဖောင်းများကို အသုံးပြုကြသည်။ အသုံးပြုချိန် အားလုံး၏ (၃၀)ရာခိုင်နှစ်ဦးမှာ အပြန်အလှန်ဆက်သွယ်မှု ပြုလုပ်နိုင်သော လူမှုမီဒီယာများ ဖြစ်ကြသည်။ မီဒီယာသည် ယနေ့လူအနွဲ့အစည်းတွင် အကြီးမားဆုံးသော ဉာဏ်သက်ရောက် မှုများအနက် တစ်ခုအပါအဝင် ဖြစ်ပါသည်။ မတိကျသော သတင်း များကို လက်ခံအသုံးပြုမှ မဖြစ်စေရေး ရွှေ့ရှေးရာတွင် အကူအညီ ဖြစ်စေနိုင်သည့်အတွက် မီဒီယာဆိုင်ရာ သိနားလည်မှုသည် အလွန် အရေးကြီးပါသည်။
- ၆။ သတင်းအချက်အလက် ပုံးနှံမှ အလွန်မြန်သည့်အတွက်ကြောင့် အချိန်နှင့်အမျှ တက်နေသော သတင်းအားလုံးကို သိရှိရန်မှာ လူ တစ်ဦးတစ်ယောက်အတွက် ခက်ခဲပါသည်။ Facebook, Twitter ကဲ့သို့သော လူမှုမီဒီယာဆိုင်များသည် သတင်းအချက်အလက် ဖြန့်ဖြူးရာတွင် အလွန်မြန်ပါသည်။
- ၇။ လူမှုမီဒီယာများသည် အကောင်းဆုံးသော သတင်းအရင်းအမြစ် များမဟုတ်သည်ကို သိရှိထားရန် အရေးကြီးပါသည်။ လူမှုမီဒီယာ များသည် လူတစ်ယောက် မည်သို့သော သတင်းအချက်အလက်များကို လက်ခံရရှိသည်။ အဆိုပါ သတင်းအချက်အလက်များကို မည်သို့ အဓိပါယ်ဖွင့်ဆိုနိုင်သည်ဆိုသည့် အချက်အပေါ် ဉာဏ်လွှမ်းမီးသွား နိုင်ပါသည်။ ထိုပြင် မတိကျသည့် သတင်းအချက်အလက်များ အပေါ်အခြေခံပြီး အခြားသူများ စဉ်းစားသည့် သဘောထားအမြင် ကိုလည်း ပြောင်းလဲသွားစေနိုင်ပါသည်။

သတင်းတစ်ပုဒ်ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း

သတင်းတစ်ပုဒ်ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာကြည့်ရာတွင် အချက်(၅)ချက်ဖြင့်
စစ်ဆေးကြည့်ရန် လိုသည် -

- (က) သတင်းစတင်ရေးသားသူ (Authorship) ကို စိစစ်ရာတွင် ဤသတင်းကို မည်သူက ဖန်တီးသနည်း၊ ဤသတင်းမှာ မည်သိသော အကြောင်အရာများ ပါဝင်နေသနည်းစသည်ဖြင့် စိစစ်ရန် လိုသည်။
- (ခ) သတင်းပုံစံ (Format) ကို စိစစ်ရာတွင် ဤသတင်းကို မည်သို့ ထုတ်လွှင့် နေသနည်း၊ မည်သို့သော နည်းပညာ များကို အသုံးပြုထားသနည်း၊ မည်သည့် စက်ကိရိယာ ပစ္စည်းများကို အသုံးပြုထားသနည်း စသည်ဖြင့် ခွဲခြမ်းစိစစ်ရမည်။
- (ဂ) ပရီသတ် (Audience) ကို စိစစ်ရာတွင် ဤသတင်းသည် မည်သူ့ကို ရည်ရွယ်ထုတ်လွှင့်သနည်း၊ ယခင်ထုတ်လွှင့် ချက်များနှင့် ယခုထုတ်လွှင့်ချက်များကဲပြားမှ မည်သို့ရှိသနည်း၊ ယခုထုတ်လွှင့်ချက်များအရ စိတ်ဝင်စားမှု ကောင်းပါသလား စသည်ဖြင့် ခွဲခြမ်းစိစစ်ရမည်။
- (ဃ) သတင်းအကြောင်းအရာ (Content) ကို စိစစ်ရာတွင် ဤသတင်း၏တန်ဖိုက မည်သို့ရှိသနည်း၊ မည်သည့်ရှုထောင်က ထုတ်လွှင့်နေသနည်း၊ မည်သည့်အကြောင်းအရာများကို မဖော်ပြခဲ့ထားသနည်း၊ ရှင်းလင်းမှုရှိလားစသည်ဖြင့် ခွဲခြမ်းစိစစ်ရမည်။
- (င) ရည်ရွယ်ချက် (Purpose) ကို စိစစ်ရာတွင် ဤသတင်းကို မည်သည့်အတွက်ကြောင့် ထုတ်လွှင့်ရသနည်း၊ မည်သို့သော ရည်ရွယ်ချက်နှင့် ထုတ်လွှင့်သနည်း၊ ရှင်းလင်းသော သတင်းတစ်ပုဒ်ဖြစ်သလား စသည်ဖြင့် ခွဲခြမ်းစိစစ်ရမည်။

မိဘိုင်းသတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှု

ယခုအခါ သန်းပေါင်းများစွာသော ပြည်သူများသည် မိဘိုင်းကိုရိယာမှုတစ်ဆင့် ကမ္မာတစ်လွှားရှိ အွန်လိုင်းများပေါ်တွင် ရှိနေကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် သမားရှိုးကျ မီဒီယာမှ ဒီဂျစ်တယ်ကိုရိယာသိ ခုန်ပုံကျော်လွှား အသုံးပြုလာရသူများအတွက် မိဘိုင်းသတင်းအချက်အလက် သိနားလည် မှုသည် အလွန်အရေးကြီးပါသည်။ သို့မှသာ မှန်ကန်သည့် သတင်းအချက် အလက်များကို ရရှိနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ မိုင်းဘိုင်းသတင်းအချက်အလက် သိနားလည်မှုသည် အွန်လိုင်းမှ ရရှိသည့်သတင်းအချက်အလက်များ၏ အရည်အသွေးနှင့် ခိုင်မှာမှုကို မည်သို့ရှာဖွေစိစစ် သုံးသပ်ရမည်၊ မည်သို့ ပြန်လည် မျှဝေရမည်၊ လုံခြုံစိတ်ချမှုရရှိအောင် မည်သို့ ဆောင်ရွက်ရမည်ကို သိရှိနိုင်ရေး လေ့လာသူများအတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်ပါသည်။ ထို့ပြင် ဒီဂျစ်တယ်မီဒီယာနှင့် သမားရှိုးကျ မီဒီယာမှုတစ်ဆင့် ယုံကြည်စိတ်ချရ သည့် သတင်းအချက်အလက်များကို အသုံးပြုနိုင်ရေးနှင့် ပြန့်ဝေနိုင်ရေး ဆောင်ရွက်ရာတွင် များစွာအရေးကြီးပါသည်။

ဒီဂျစ်တယ်ဆိုင်ရာ သိရှိနားလည်မှု

ဒီဂျစ်တယ်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှုကို ခေတ်သစ်ဒီဂျစ်တယ် နည်းပညာ အပေါ်တွင် အမြှုပြုထားသော သတင်းအချက်အလက် ရယူနိုင်မှ မည်မှု ရှိသည်ဆိုသည့်အချက်က အဆုံးအဖြတ်ပေးပါသည်။ အဓိပ္ပာယ် မှားလည်း သတင်းအချက်အလက် နည်းပညာအသုံးပြုနိုင်စွမ်းထက် ပို့မိုကျယ်ပြန့် ပါသည်။ ဒီဂျစ်တယ်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှုသည် ပညာရပ် ဆိုင်ရာနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက်နှစ်ရပ်လုံးအတွက် ကွန်ရက်များ ဖန်တီးခြင်း၊ ဆက်သွယ်ခြင်းနှင့် ဒီဂျစ်တယ်နည်းပညာ အကူအညီနှင့် ပဟုသုတနှင့် သတင်းအချက်အလက်များ မျှဝေခြင်း၊ အသုံးချခြင်း၊ လက်ခံ ရယူခြင်းနှင့် နားလည်ခြင်းတို့ကို ကိုယ်စားပြုပါသည်။

သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှု (Information Literacy)

သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှုဆိုသည်မှာ

သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှုဆိုသည်မှာ သတင်းအချက်အလက်များ သိရှိရန် လိုအပ်သည့်အခါန်တွင် သတင်းအချက်အလက်များကို ရှာဖွေနိုင်ခြင်း၊ အကဲဖြတ်သုံးသပ်နိုင်ခြင်းနှင့် ယင်းတိုကို ထိရောက်စွာ ပြန်လည်အသုံးချခြင်းပေါင် ဖြစ်သည်။

တစ်နည်းအားဖြင့် သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှု ဟူသည် သတင်းအချက်အလက်များကို ရှာဖွေရန် လိုအပ်သည့် အခါန်၊ ရှာဖွေရမည့် နေရာနှင့် ရှာဖွေရရှိသည့် သတင်းအချက်အလက်ကို မည်သို့ အကဲဖြတ်ရမည်ကို သိရှိခြင်းဖြစ်ပြီး ငြင်းသတင်းအချက်အလက်များကို ကျင့်ဝတ်နှင့်အညီပြန်လည်အသုံးချခြင်းနှင့် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှုသည် ဒီဂျစ်တယ်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှု၊ ပညာသင်ကြားရေးဆိုင်ရာသိနားလည်မှု၊ မီဒီယာဆိုင်ရာ သိနားလည်မှု စသည်တို့နှင့် ပေါင်းစပ်ထားသော သိနားလည်မှုများအပေါင်း အစုပင် ဖြစ်သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် အခြားနယ်ပယ်များရှိ အသိပညာ ပဟုသုတများ၊ နားလည်မှုများနှင့် ဆက်စပ်တည်ရှိနေခြင်း ဖြစ်သည်။

သတင်းအချက်အလက်ဆိုသည်မှာ

သတင်းအချက်အလက်ဆိုသည်မှာ အသိပေးရန်၊ သတင်းပေးရန်၊ အကြောင်းကြားရန်လိုအပ်သည့် အချက်အလက်များ အားလုံးပင် ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် အသိပညာဗဟိုသုတေသန၊ အချက်အလက်၊ လမ်းညွှန်ချက် စသည်တို့ဖြစ်သည်။ စာနယ်ဇုံးသမားများအနေဖြင့် သတင်းအချက် အလက်များ၊ ယင်းတို့ကို သရုပ်ခွဲသုံးသပ်ခြင်းနှင့် အတည်ပြုခြင်းတို့ဖြင့် အဖြစ်အပျက်အကြောင်းအရာနှင့် ဦးတည်ပရီသတ်တို့အကြား မျှတစွာ တင်ဆက်ဖော်ပြတ်သည်။

ထိုအတူ သတင်းအချက်အလက်ဆိုသည်မှာ အခြေအနေတစ်ခု၊ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက်၊ တစ်စုံတစ်ခု၊ အဖြစ်အပျက်တစ်ခု စသည်တို့၏ အသေးစိတ် အချက်အလက်များလည်း ဖြစ်သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် သတင်းအချက်အလက်ဟူသည် အချက်အလက်များအပေါ် အခြေခံ၍ အကဲဖြတ်သုံးသပ်ထားသော သတင်းအချက်အလက်များပင် ဖြစ်သည်။

အချက်အလက်ဟူသည် အကဲဖြတ်သုံးသပ်ခြင်း မပြုရသေးသည့် အချက်အလက်သပ်သပ်သာဖြစ်သည်။ ဥပမာ-ဓာတ်ဆီတစ်ဂါ လံ ၄၀၀၀ ကျပ်ဖြစ်သည်။ ယင်းတွင် အခြားသော အကဲဖြတ်ချက်၊ သုံးသပ်ချက်များ မပါရှိသေးဘဲ ဓာတ်ဆီတစ်ဂါလံ၏ ဈေးနှုန်းကို ဖော်ပြထားသော အချက် အလက်သပ်သပ်သာဖြစ်သည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်သည်။

သတင်းအချက်အလက်သည် ယင်းသို့သော အချက်အလက်များ အပေါ် အကဲဖြတ်သုံးသပ်ထားသည့် အချက်အလက်ဖြစ်သည်။ ဥပမာ-ဓာတ်ဆီတစ်ဂါလံသည် ယခင်လ ၃၈၀၀ ကျပ်ဖြစ်ခဲ့ပြီး ယခုလတွင် ၄၀၀၀ ကျပ်သို့ တိုးမြင့်သွားသည်။ ယင်းတွင် ယခင်လ ဈေးနှုန်းဖြစ်သော အချက် အလက်နှင့် ယခုလဈေးနှုန်းဖြစ်သော အချက်အလက်တို့ကို အကဲဖြတ် သုံးသပ်ပြီး ဈေးနှုန်းမြှင့်တက်သွားမှုကို ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်သည်။

သတင်းအချက်အလက်များသည် စာသား၊ ကိန်းဂဏ်း၊ စာရင်း

အင်း၊ ဓာတ်ပုံ၊ ပုံနှိပ်စာ၊ အသံ၊ ပိုဒီယို စသည်ဖြင့် ပုံစံမျိုးစုံဖြင့် တည်ရှိနေသည်ကို တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။

သတင်းနှင့် သတင်းအချက်အလက်

သတင်း(News)ဆိုသည်မှာ အသစ်(New)ဟူသောစကားလုံးမှ ဆင်းသက်လာ ခြင်းဖြစ်သည်။ သတင်းသည် အသစ်ဖြစ်သော၊ အရေးပါသော၊ ဆက်စပ်မှု ရှိသော သို့မဟုတ် စိတ်ဝင်စားမှုရှိသော သတင်းအချက်အလက်(Information)ပင် ဖြစ်သည်။ သတင်းသည် သတင်းဖြစ်ပေါ်ရာ နေရာ၊ ဦးတည်ပရိသတ်နှင့် အယ်ဒီတာ သို့မဟုတ် သတင်းထောက်တို့၏ ရွှေးချယ်မှုစသည် အကြောင်းအချက်များစွာတို့ အပေါ်မူတည်၍ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကျေးရွာင်ယေးလေးတစ်ရွာရှိ ဈေးဆိုင်အား ဓားပြတိက်ခံရမှ သတင်းသည် ယင်းဒေသသတင်းစာအတွက် အရေးကြီးသောသတင်းဖြစ်သော်လည်း နိုင်ငံနှင့်အပူမ်း ဖြန့်ချိမည့် သတင်းစာအတွက် သို့မဟုတ် အခြားနိုင်ငံများ၏ သတင်းစာများ သတင်းသမားများအတွက် အရေးပါသည့် သတင်းဖြစ်မည် မဟုတ်ပေ။

ယန့်ခေတ်တွင် အရေးပါလာသော သတင်းအချက်အလက်

ယန့်ခေတ်တွင် သတင်းအချက်အလက်များသည် နေ့စဉ်ဘဝ အတွက် အရေးပါသည့် အခန်းကဏ္ဍတွင် နေရာယူလာသည်ကို တွေ့ရသည်။ မိမိတို့၏ တစ်ကိုယ်ရည်ဘဝ ရည်မှန်းချက်များ၊ လူမှုစီးပွားရေးလုပ်ငန်းခွင်နှင့် ပညာရေးဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်များ၊ အောင်မြင်မှုရရှိရေးအတွက် သတင်းအချက်အလက်များကို နေ့စဉ်နှင့်အမျှ ရှာဖွေနေရလေ ရှိသည်။

နေ့စဉ်တစ်ကိုယ်ရည်ဘဝ နေထိုင်မှုအတွက် စာအုပ်စာစောင် သုံးသပ်ချက်များ၊ ရှုပ်ရှင်သုံးသပ်ချက်များ၊ ကျွန်းမာရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုသုတများ၊ ဟင်းချက်ပြုတန်ည်းများ၊ ငွေကြေးဈေးနှုန်း၊ စက်သုံးဆီဈေးနှုန်း၊ ကုန်စည်ဈေးနှုန်းမှစ၍ သတင်းအချက်အလက်များကို နေ့စဉ်နှင့်အမျှ

ရှာဖွေနေရသည်။ ထိုအတူ ကိုယ်ရေးအချက်အလက်ပုံစံတွင် ဖြည့်စက်ရမည့် နည်းလမ်းများ၊ လုပ်ငန်းခွင့် အင်တာဗျား၊ အတွက် ပြင်ဆင်သင့်သည့် အချက်များ၊ မိမိနှင့် မရင်းနှီးသည့် စကားလုံးများ၏ စာလုံးပေါင်း သို့မဟုတ် အဓိပ္ပာယ်များ၊ စီမံခန့်ခွဲမှု နည်းလမ်းများ၊ စသည်ဖြင့် လုပ်ငန်းခွင့်ဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များကို မကြာခဏ ရှာဖွေနေရသကဲ့သို့ ဘာသာရပ် ဆိုင်ရာ လေ့လာကိုးကားရန် အချက်များ၊ သုတေသနစာတမ်းများ စသည် တို့ကိုလည်း ရှာဖွေရလေ့ရှိပါသည်။

သို့ဖြစ်ရာ ယနေ့မျာက်မောက်ခေတ်တွင် ယင်းသို့ မိမိတို့ လိုအပ်သည့် သတင်းအချက်အလက်များကို မည်သည့် ရင်းမြစ်များမှ ရရှိနိုင်သည်၊ မည်သို့ ရှာဖွေရမည်ကို သိရှိနားလည်ထားရန်မှာလည်း အရေးကြီးသည် သိနားလည် မှုပင် ဖြစ်သည်။

သတင်းအချက်အလက် ဆိုင်ရာ သိနားလည်သူတစ်ဦးတွင် ရှိသည့် အရည်အချင်းများ

သတင်းအချက်အလက် ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှုရှိသူတစ်ဦးတွင် အောက်ပါ အရည်အချင်းများရှိသင့်သည် -

(က) သတင်းအချက်အလက်၏အတိုင်းအတာကို ဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်း။ သတင်းအချက်အလက်တစ်ခု သို့မဟုတ် အဓိပ္ပာယ်တစ်ခုကို သိရှိလိုလျှင် စွယ်စုံကျမ်း သို့မဟုတ် အဘိဓာန်ကို အသုံးပြုနိုင်သော်လည်း စာတမ်းတစ်စာင် ရေးသားရန်အတွက် သတင်းအချက်အလက် ရှာဖွေရာ တွင် စွယ်စုံကျမ်းနှင့် အဘိဓာန်မှုဖြင့် မလုံလောက်ဘဲ လိုအပ်သော သတင်းအချက်အလက်များ အချိန်မြို့ရရှိရန် အင်းအမြစ်နယ်ပယ်ပေါင်းစုံမှ ရှာဖွေဆောင်ရွက်နိုင်ရမည် ဖြစ်သည်။

- (ခ) လိုအပ်သည့် သတင်းအချက်အလက်ကို ထိရောက်စွာနှင့် ကျမ်းကျင့်စွာ ရွှာဖွေနိုင်ခြင်း။ သတင်းအချက်အလက် ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှုရှိသူ တစ်ဦးအနေဖြင့် လိုအပ်သည့် သတင်းအချက်အလက်ကို ရွှာဖွေရမည့်နေရာနှင့် မည်သို့ ရွှာဖွေရမည်ကို သိရှိပြီး လွယ်ကူလျှင်မြန်စွာ ရွှာဖွေနိုင် ရမည် ဖြစ်သည်။
- (၉) သတင်းအချက်အလက်၏တန်ဖိုးကို သုံးသပ်ပြီး ငှါး၏ ရင်းမြစ်ကို အကဲဖြတ်ခြင်းနှင့် ပေါင်းစပ်နိုင်ခြင်း။ ရွှာဖွေ တွေ့ရှိသည့် သတင်း အချက်အလက်သည် မိမိ၏ လိုအပ် ချက်နှင့် ကိုက်ညီခြင်းရှိမရှိနှင့် ယင်း၏ ရင်းမြစ်သည် မှန် ကန်သည့် သို့မဟုတ် ခိုင်မာသည့် သတင်းရင်းမြစ် ဟုတ် မဟုတ် သုံးသပ်နိုင်ရမည်။ ထိုအတူ ရွှာဖွေတွေ့ရှိသည့် သတင်းအချက်အလက်များ အားလုံးမှ လေ့လာသင်ယူ နိုင်ရမည် ဖြစ်သည်။
- (၁၀) သတင်းအချက်အလက်ကို ထိရောက်စွာ အသုံးပြုပြီး ရည်မှန်းချက်တစ်ခုကို အောင်မြင်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင် ခြင်း။ ရွှာဖွေတွေ့ရှိသည့် သတင်းအချက်အလက်များကို အကဲဖြတ်သုံးသပ်ခြင်း၊ ပြန်လည်အသုံးပြုခြင်းတို့ဖြင့် မိမိ၏လုပ်ငန်း၊ ရည်မှန်းချက်ကို အောင်မြင်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ရမည်။ ဥပမာအားဖြင့် မိမိရွှာဖွေ တွေ့ရှိ သည့် သတင်းအချက်အလက်များကို အသုံးပြု၍ စာတမ်း ရေးသားခြင်း၊ လုပ်ငန်းစဉ်အသစ်များ ချမှတ်ဆောင်ရွက် ခြင်း၊ စွေးကွက်ချွဲထွင်ခြင်းများကို ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။

(c) သတင်းအချက်အလက်များကို ကျင့်ဝတ်၊ ဥပဒေနှင့်အညီ
ပြန်လည် အသုံးပြနိုင်ခြင်း။ သတင်းအချက်အလက်
များကို အသုံးပြရရှိ စီးပွားရေး တရားဥပဒေရေးရာနှင့်
လူမှုရေး ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို နားလည်ပြီး ကျင့်ဝတ်၊
ဥပဒေများနှင့်အညီ အသုံးပြရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုအတူ
အသိဉာဏ် မူပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ သဘောတရားများကို
နားလည်ပြီး မည်သို့ အကိုးအကားပြရမည်ကို သိရှိရမည်
ဖြစ်သည်။

သတင်းအချက်အလက် ရရှိနိုင်ခြင်း

သတင်းအချက်အလက် ရရှိပိုင်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်
ပြောဆိုခွင့်သည် မြို့ဒီယာနှင့် သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှ
ရှိစေမည့် အဓိက အခြေခံအချက်ဖြစ်သည်။ သတင်းအချက်အလက် ရရှိ
ပိုင်ခွင့်ဆိုရာတွင် အများပြည်သူ့နှင့် သက်ဆိုင်သည့် သတင်းအချက်အလက်
များကို လွတ်လပ်စွာ ရယူခွင့်ကို ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်သည်။ သတင်းအချက်
အလက်များသည် မိမိတို့၏ ပတ်ဝန်းကျင်အား နားလည်မှုရှိလာစေရန်၊
ယင်းပတ်ဝန်းကျင်တွင် အဓိပ္ပာယ်ပြည့်ဝစွာ ပါဝင်နိုင်စေရန်နှင့် မိမိတို့ ရခွင့်
ရှိသည့် ရင်းမြစ်များကို ကောင်းမွန်စွာ အသုံးချတ်စေရန် အရေးပါသည့်
နေရာမှ ပါဝင်နေသည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်သည်။

ဒီမြဲကရေစိစနစ်တစ်ခုတွင် ပြည်သူများ၏ သတင်းအချက်အလက်
ရရှိနိုင်ခြင်းသည် အရေးပါသည့်အချက်တစ်ခုဖြစ်သည်ကို တွေ့ရမည်
ဖြစ်သည်။ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ အများပြည်သူ့နှင့်ဆိုင်သော
သတင်းအချက်အလက်များ ရယူသိရှိပိုင်ခွင့်များကို နိုင်ငံသားတိုင်း တူညီစွာ
ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိကြသည်။ နိုင်ငံသားတိုင်း၏ သတင်းအချက်အလက်များ
လွတ်လပ်စွာ ရရှိပိုင်ခွင့်ကို ကာကွယ်စောင့်ရောက်ရန် မြို့ဒီယာများအပါအဝင်
သတင်းအချက်အလက် ထုတ်လုပ်သူများတွင် တာဝန်ရှိသည်။

ယနေ့အချိန်တွင် နည်းပညာကဏ္ဍတိုးတက်လာမှုကြောင့် သတင်း

အချက်အလက်များကို အချိန်နှင့်တစ်ပြေးညီနီးပါး ရရှိလာနေသည်ကို တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။ မီဒီယာများနှင့် စာကြည့်တိုက်များ၊ မော်ကွန်းတိုက်များနှင့် အင်တာနက် စသည့် သတင်းအချက်အလက်ထဲတိုင်းလုပ်သူများ အနေဖြင့် အောက်ပါလုပ်ငန်းများကို လုပ်ဆောင်ကြသည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်သည် -

- (က) သတင်းအချက်အလက်များ လွှတ်လပ်စွာရရှိစေခြင်း (ဥပမာ - ပြည်သူ စာကြည့်တိုက်များတွင် သတင်းအချက်အလက်များကို အခမဲ့ရယူပိုင်ခွင့်ပြုခြင်း)
- (ခ) အွန်လိုင်းတွင် ဖတ်ရှုသည့် သတင်းအချက်အလက်များနှင့် ပတ်သက်၍ ဖတ်ရှုသူ၏ ကိုယ်ရေးအချက်အလက်အား ကာကွယ်ခြင်း၊
- (ဂ) နိုင်ငံရေး၊ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ အယူအဆများကို ဘက်လိုက်မှုမရှိဘဲ ကွဲပြားစုံလင်သော သတင်းအချက်အလက်များကို တင်ဆက်ခြင်း၊
- (ဃ) အနာဂတ်မျိုးဆက်သစ်များအတွက် သတင်းအချက်အလက်များကို ရယူစွာစည်းခြင်းနှင့် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ထားခြင်း။

သတင်းအချက်အလက်များ ရရှိနိုင်သည့် ရင်းမြစ်များ

သတင်းအချက်အလက်များကို စာရွက်စာတမ်းများ၊ မိန့်ခွန်းများ၊ မီဒီယိုများ၊ အင်တာနက်ဝက်ဘ်ဆိုက်များ၊ ဓာတ်ပုံများနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်များ ထံမှ ရရှိနိုင်သည်။ ထိုအတူ သတင်းစာ၊ ရေဒီယို ရုပ်မြင်သံကြား အစီအစဉ်များကဲ့သို့သော မီဒီယာများသည်လည်း သတင်းအချက်အလက်များ ရရှိနိုင်သည့် ရင်းမြစ်များ ဖြစ်သည်။

ယနေ့ခေတ်တွင် သတင်းအချက်အလက်များကို ရရှိနိုင်သည့် ရင်းမြစ်များ များပြားသည်ကို တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။ စာရွက်စာတမ်းများ၊ စာကြည့်တိုက်များ၊ ပြတိုက်များ၊ စာရင်းအင်းဌာနများ၊ မော်ကွန်းတိုက်များ

စသည့် နေရာများမှ သတင်းအချက်အလက်များကို ရွှာဖွေနိုင်သကဲ့သို့ အင်တာနက်ပေါ်တွင်လည်း အလွန်များပြားသော သတင်းအချက် အလက်များကို အလွယ်တကူ ရွှာဖွေနိုင်သည်ကို တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် သတင်းအချက်အလက်များသည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု မှန်ကန်မှာ ယုံကြည်စိတ်ချရမည့်နှင့် တန်ဖိုးအားဖြင့် တူညီမှုမရှိဘဲ အမျိုးမျိုး အပုံဖူးကွဲပြေးကြသည်ကို တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။ အချို့သော သတင်းအချက် အလက်များ၏ အရည်အသွေးမှာ အလွန်ကောင်းမွန်သော်လည်း အချို့မှာ အလွန်ထုတ်သည်ကို တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။

သို့ဖြစ်ရာ သတင်းအချက်အလက်တစ်ခု စတင်ရာ ရင်းမြစ်၊ ယင်း သတင်းအချက်အလက်ကို မျှဝေမှု များပြားရသည့် အကြောင်းအရင်းနှင့် ယင်းသတင်းအချက်အလက် စတင်ရာရင်းမြစ်၏ ယုံကြည်စိတ်ချရမည့်တို့ အပေါ် ဆုံးဖြတ်သုံးသပ်ရန်မှာ အရေးကြီးသည့် အချက်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် မတူညီသည့် ရင်းမြစ်နှင့်ခုမှ လွတ်လပ်စွာရရှိသည့် သတင်း အချက်အလက်တစ်ခုသည် တူညီမှု၊ ကိုက်ညီမှုရှိပါက ယင်းသတင်း အချက်အလက်သည် မှန်ကန်နိုင်ဖွယ်ရာရှိသည်ဟု လက်ခံရမည်ဖြစ်သည်။

သတင်းအချက်အလက်များကို လေ့လာရာတွင် မိမိ၏ ပင်ကိုယ် အယူစွဲများကို ပိုမိုခိုင်မာစေရန် ထောက်ခံသည့်အနေဖြင့် လေ့လာခြင်းမျိုး မဟုတ်ဘဲ ပွင့်လင်းသောစိတ်ဖြင့်သာ ရှုံးမြင်လေ့လာသင့်သည်။ မိဒီယာနှင့် သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်း၏ အခါကစွမ်းရည်မှာ မိဒီယာ တင်ပြချက်များကြောင့် နိုင်ငံသားများ၏ လိုလားချက်များ မည်မှု ပြည့်ဝ သည်၊ ရပ်ရွာအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှု မည်မှုရှိသည်ကို ပိုမိုသိရှိ လာခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ သတင်းအချက်အလက်များ ကောင်းစွာသိရှိ ထားသော နိုင်ငံသားများသည် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းနှင့် ဒီမိုကရေစီ စနစ် အကောင်ထည်ဖော်ခြင်းတို့တွင် အထောက်အပုံများစွာ ဖြစ်စေမည် ဖြစ်သည်။

ရှာဖွေလိုသည့် သတင်းအချက်အလက်၏အတိုင်းအတာ

မိမိ သတင်းအချက်အလက်ရှာဖွေလိုသည့် အကြောင်းအရင်းကို ပြီးစွာ သိရန်လိုအပ်ပါသည်။ သို့မှာသာ မိမိရှာဖွေရမည့် သတင်းအချက်အလက်၏ အတိုင်းအတာကို သိရှိနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ သတင်းအချက်အလက်၏ အတိုင်းအတာကို သိရှိမှုသာ သတင်းအချက်အလက် ရှာဖွေရမည့်နေရာကို စဉ်းစားသိရှိနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

ဥပမာအားဖြင့် စကားလုံးများ၏ အနက်အဓိပ္ပာယ် သို့မဟုတ်ရေးသားပုံများ၊ စာအုပ်သုံးသပ်ချက်များ၊ ရုပ်ရှင်သုံးသပ်ချက်များ၊ ကုန်စည်စွဲးနှုန်းများ စသည့် သတင်းအချက်အလက်များကို အင်တာနက်စာမျက်နှာများတွင် အလွယ်တကူ ရှာဖွေနိုင်မည် ဖြစ်သော်လည်း သုတေသနစာတမ်းများ၊ ပညာရပ်ဆိုင်ရာ အကိုးအကားများ၊ အစီရင်ခံစာများ စသည့် သတင်းအချက်အလက်များကို စာကြည့်တိုက်များ၊ မော်ကွွန်းတိုက်များတွင် ရှာဖွေရမည်ဖြစ်သည်။ ယင်းအပြင် ယင်းသို့သော စာတမ်းများ၊ ပညာရပ်ဆိုင်ရာ ပဟုသုတများကို လွှာတင်သည့် သီးခြား အင်တာနက်စာမျက်နှာများတွင် ရှာဖွေနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

မျက်မှောက်ခေတ်တွင် သတင်းအချက်အလက်နည်းပညာ(ICTs) တိုးတက်လှုမှုများကြောင့် သတင်းအချက်အလက်များ ရှာဖွေရရှိနိုင်သည့် အရင်းအမြစ်များ တိုးတက်များပြားလာလျက်ရှိသည် ဖြစ်ရာ မိမိလိုအပ်သည့် သတင်းအချက်အလက်၏ အတိုင်းအတာအပေါ်မှုတည်၍ မည်သည့် ရင်းမြစ်မှ မည်သို့ရှာဖွေရမည်ကို သိရှိနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ မိမိလိုအပ်သည့် သတင်းအချက်အလက်၏ အတိုင်းအတာကို သိရှိရန်မှာ သတင်းအချက်အလက်များ မှန်ကန်မြန်ဆန်စွာ ရှာဖွေရရှိရန်အတွက် အခြေခံအကျဆုံးသော လိုအပ်ချက်ပင်ဖြစ်သည်။

သတင်းအချက်အလက်များ ရှာဖွေခြင်း

လိုအပ်သည့် သတင်းအချက်အလက်များကို လျှင်မြန်စွာနှင့် ထိရောက်စွာရရှိအောင် ရှာဖွေတတ်ရန်မှာလည်း သတင်းအချက်အလက်

ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှု၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုပင် ဖြစ်ပါသည်။ မိမိရွာဖွေလိုသည့် သတင်းအချက်အလက်၏ အတိုင်းအတာကိုသိရှိပြီး မှန်ကန်သည့် ရင်းမြစ်မှ မှန်ကန်သည့် သတင်းအချက်အလက်ကိုရရှိမှုသာ မိမိ၏ ရည်မှန်း ချက်ကို ပါက်မြောက်အောင်မြင်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

သို့ဖြစ်ရာ အောက်ပါ သတင်းအချက်အလက် ရွာဖွေမှုဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များကို သိရှိထားရန် လိုအပ်ပါသည် -

- (က) သတင်းအချက်အလက်ရွာဖွေရန် စတင်ခြင်း။ သတင်းအချက်အလက် ရွာဖွေသူအနေဖြင့် မိမိရည်မှန်းချက်အောင်မြင်မှုရရှိရန်အတွက် လိုအပ်သည့် သတင်းအချက်အလက်အသစ်များကို ရွာဖွေရန် စတင်ဆောင်ရွက်ရမည်။
- (ခ) သတင်းအချက်အလက်ရွေးချယ်ခြင်း။ မည်သည့် အကြောင်းအရာအား ရွာဖွေမည်၊ မည်သို့ဆက်လက်ဆောင်ရွက်မည်ကို ရွေးချယ်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အချို့သော မလိုအပ်သည့် သတင်းအချက်အလက်များကို ပြန်လည် ဖယ်ထုတ်ရမည်ဖြစ်သော်လည်း နည်းလမ်းအသစ်များဖြင့် ထပ်ခါ ထပ်ခါ ပြန်လည်ရွာဖွေရမည် ဖြစ်ပါသည်။
- (ဂ) စူးစမ်းဖော်ထုတ်ခြင်း။ လိုအပ်သည့် သတင်းအချက်အလက်များကို စူစည်းမိသောအခါ မိမိ၏အရည်အသွေး နှင့် ပဟုသုတေသနများကိုလည်း ဖန်တီးပြီးသား ဖြစ်နေမည်။ မိမိရွာဖွေသည့် အကြောင်းအရာနှင့် ပတ်သက်၍ ရွာဖွေတွေ့ရှိသည့် သတင်းအချက်အလက်များကို ပင်ကိုယ်နားလည်ထားသည်များ ဆက်စပ်ရွာဖွေရန် ကြိုးပမ်းရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဤအဆင့်တွင် ရွှေနောက် မကိုက်ညီသော သတင်းအချက်အလက်များကို ဖယ်ရှားရန် စိုးရိမ်နေမည်။
- (ဃ) ဖော်ထုတ်ခြင်း။ စုဆောင်းရရှိသည့် သတင်းအချက်အလက်များကို အကဲဖြတ်သုံးသပ်မှ စတင်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဤအဆင့်တွင် အကြောင်းအရာကို ရုပ်လုံးပေါ်အောင် ရှုံးအဆင့် များကဲ သို့ သတင်းအချက်အလက် များ ရောထွေးခြင်း၊ မသေချာခြင်းများ နည်းပါးမည်ဖြစ်သည်။ ဤ ဖော်ထုတ်ခြင်းအဆင့်သည် သတင်းအချက်အလက် ရွာဖွေခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အရေးပါသော ကဏ္ဍမှ ပါဝင် နေသည်။

- (c) စုဆောင်းသိမ်းဆည်းခြင်း။ သတင်းအချက်အလက် ရွာဖွေသူအနေဖြင့် ရည်မှန်းချက်ကို အထောက်အပံ့ ဖြစ်စေမည့် လိုအပ်သည့် သတင်းအချက်အလက်များကို သိရှိပြီး ရည်မှန်းချက်ကို ပိုမိုရှင်းလင်းစွာသိရှိမည် ဖြစ်သည်။ သတင်းအချက်အလက် ရွာဖွေမှုတွင် စိတ်ပါဝင်စားမှ ပိုမို မြင့်တက်လာပြီး ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ် ယုံကြည်မှု မြင့်တက်လာကာ ပိုမိုအောင်မြင်သော ရွာဖွေမှုများကို ဆောင်ရွက်လာမည် ဖြစ်သည်။
- (d) ရွာဖွေမှုပြီးဆုံးခြင်း။ ဤအဆင့်တွင် သတင်းအချက်အလက် ရွာဖွေသူအနေဖြင့် လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ရွာဖွေတွေ့ရှိသည့် သတင်းအချက်အလက်များကို အနှစ်ချုပ်ခြင်းနှင့် ဆုံးဖြတ်ခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်သည်။ သတင်းအချက်အလက် ရွာဖွေသူအနေဖြင့် ရွာဖွေမှု လုပ်ငန်းစဉ်၏ ရလဒ်အားကျေနပ်ခြင်း သို့မဟုတ် ကျေနပ်မှုမရှိခြင်းတို့ အပေါ် နားလည်ခံယူတတ်ခြင်း စသည့် အတွေ့အကြုံ ရရှိမည် ဖြစ်သည်။

သတင်းအချက်အလက်များ၏ ပုံစံ

မိမိရွာဖွေလို့သော သတင်းအချက်အလက်များသည် ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့်ရှိနိုင်သည်ကို သတိပြုရမည်ဖြစ်သည်။ ပုံနှင့်ထားသော စာရွက်စာတမ်းများ၊ အသံဖိုင်များဖြင့် ထည့်သွင်းထားသည့် ကတ်ဆက်တိပ်နှင့်

ဒီဒီများ၊ ဒီဒီယိုများ၊ ရုပ်ပုံများ စသည်ဖြင့် ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် ရှိနေနိုင်သည်။ Hard Copy နှင့် Soft Copy ဟု လွယ်ကူစာ သတ်မှတ် ခေါ်ပါကြသည်။ Hard Copy ပုံစံများကို ပုံနှိပ်ထားသည့် စာရွက်စာတမ်းများအနေဖြင့် ရှိနိုင်ပြီး Soft Copy ပုံစံများကို ကွန်ပူးတာ Hard Disk များ၊ Memory Stick များ၊ စီဒီ/စီပိဒီများဖြင့် ရှိနိုင်သည်။

ယင်းသို့သော မတူညီသည့် သတင်းအချက်အလက်ပုံစံများက သတင်းအချက်အလက်ရှာဖွေရာတွင် လွယ်ကူမှ /ခက်ခဲ့မှုကို ဖြစ်ပေါ်စေ သည်ကို တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။ Hard Copy ပုံစံများတွင် သတင်းအချက် အလက်များ ရှာဖွေရာတွင် မိမိလိုချင်သည့် သတင်းအချက်အလက်ကို ရှိရန် မလွယ်ကူဘဲ Soft Copy ပုံစံများတွင် ရှာဖွေရ လွယ်ကူသည်ကို တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။

Hard Copy ပုံစံများဖြစ်သည့် စာရွက်စာတမ်းများတွင် မိမိ လိုအပ်သည့် သတင်းအချက်အလက်များကို ရှိရန် အသေးစိတ် ရှာဖွေရန် လိုအပ်သော်လည်း Soft Copy ပုံစံများတွင် ရှာဖွေရာ၏ ICTs နည်းပညာ များ၏ တိုးတက်မှုများကြောင့် လွယ်ကူစွာ ရှာဖွေနိုင်သည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်သည်။ အင်တာနှက် Search Engine များ၏ တိုးတက်လာသော နည်းပညာများက မိမိလိုအပ်သည့် သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သေးချက်စကားလုံး Keywords များကို ရှိက်ထည့်ရုံမှုဖြင့် အင်တာနှက် ပေါ်ရှိ သန်းနှင့်ချို့သော သတင်းအချက်အလက်များကို စက်နှုပ်းအတွင်း ရှာဖွေပေးနိုင်သည်။

ယင်းသို့ အင်တာနှက်ပေါ်တွင် ရှာဖွေရာတွင်လည်း မိမိ၏ ရှာဖွေမှ ဆိုင်ရာ အခြေခံ သဘောတရားများ၊ ရှာဖွေမှုနည်းလမ်းများကို သိရှိ ထားပါက မိမိလိုအပ်သည့် သတင်းအချက်အလက်ကို တိတိကျကျနှင့် လျင်လျင်မြန်မြန် စစ်ထုတ်ရှာဖွေနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

ထိုအတူ ရှာဖွေရရှိသည့် သတင်းအချက်အလက်များကိုလည်း စနစ်တကျဖြင့် စုစည်းသိမ်းဆည်းထားရန်မှာလည်း အရေးကြီးသည်

အချက်တစ်ချက်ပင်ဖြစ်သည်။ သို့မှသာ နောက်တစ်ခါန် ထပ်မံလိုအပ်သည့် အခါ အလွယ်တကူ ပြန်လည်အသုံးပြုနိုင်မည်ဖြစ်သည့်အတွက် မှတ်တမ်း ထိန်းသိမ်းခြင်းဆိုင်ရာ သိနားလည်မှုရှိရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။

သတင်းအချက်အလက်၏ အကြောင်းအရာ

သတင်းအချက်အလက်၏ အကြောင်းအရာတွင် ဘာသာရပ်နှင့် ထူးခြားသော ပင်ကိုယ်လက္ခဏာဟူ၍ နှစ်ပိုင်းပါရှိပါသည် -

- (က) **ဘာသာရပ်။** သတင်းအချက်အလက် အများစုသည် ဘာသာရပ်များအလိုက် စုစည်းဖွံ့ဖြိုးစည်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် စာကြည့်တိုက်တစ်ခုတွင် သတင်းအချက် အလက်များကို ဘာသာရပ်အလိုက် အစုအဖွဲ့များဖြင့် အတူတက္ခ စုစည်းထားခြင်းဖြစ်ပြီး ငြင်းကို မျိုးတူစွဲခြင်း ဟု ခေါ်ဆိုပါသည်။ ယင်းသို့ ဆောင်ရွက်ထားခြင်းဖြင့် သတင်းအချက်အလက်များကို စာကြည့်တိုက်အတွင်း လွယ်ကူလျှင်မြန်စွာဖြင့် ရွှာဖွေနိုင်သည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်သည်။
- (ခ) **ထူးခြားသောပင်ကိုယ်လက္ခဏာ။** သတင်းအချက်အလက် များ၏ ပင်ကိုယ်လက္ခဏာများအဖြစ် မူလအခြေခံရင်းမြှင့် ဆင့်ပွားရင်းမြှစ်၊ အချက်အလက်ဆိုင်ရာရင်းမြှစ်၊ သုံးသပ် ချက်ဆိုင်ရာရင်းမြှစ်၊ ပုဂ္ဂလမို့ကျော်ကျသောရင်းမြှစ်နှင့် ဓမ္မစို့ကျော်ကျသောရင်းမြှစ်များဟူ၍ ခွဲခြားနိုင်သည်။
- (ဂ) **မူလအခြေခံရင်းမြှစ်။** အခြားသော သူတေ သနများက အခြေခံသည့် မူရင်းသတင်းအချက် အလက်များ၊ အခြားသူများက အကဲဖြတ် သုံးသပ်ခြင်း၊ ဘာသာပြန်ထားခြင်း မရှိသေးသည့် မူလရင်းမြှစ်များနှင့် အခြားနေရာများတွင် ထုတ်ဝေခြင်း မပြုရသေးသည့် မူရင်းများ စသည်

တို့ဖြစ်သည်။ ကိုယ်တိုင်ရေး အထွေပွတ်၊ ပေးစာများ၊ ဒိုင်ယာရီ၊ အင်တာပျူး၊ ပန်းချိကားများ၊ ဓာတ်ပုံများနှင့် သုတေသနရွာနယ်များ စသည်တို့ပါဝင်သည်။

- (၂) ဆင့်ပွားရင်းမြစ်။ မူလအခြေခံရင်းမြစ်များကို ပြန်လည် တည်းဖြတ်ထားသည့် ရင်းမြစ်များ၊ မူလအခြေခံရင်းမြစ်များကို ဘာသာပြန်ချက်များ၊ ဆန်းစစ်ချက်များ၊ သုံးသပ်ချက်များ စသည်တို့ပါဝင်သည်။ အထွေပွတ်၊ စာစုစာရင်းများ၊ စာအုပ်များ၊ စာပေဝေဖန်ရေး ဆောင်းပါးများ၊ ဘာသာပြန်စာပေများ၊ သမိုင်းဝေဖန်ရေး စာပေများ၊ ဆောင်းပါးသုံးသပ်ချက်များ စသည်တို့ပါဝင်သည်။
- (၃) အချက်အလက်ဆိုင်ရာရင်းမြစ်။ ယင်းတို့ကို သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းရင်းမြစ်များအဖြစ် သိရှိထားကြပြီး အစအဆုံး ဖတ်ရှုရန် မလိုအပ်သည့်စာအုပ်များ၊ အထွေထွေဘာသာရပ်စာအုပ်များ၊ အမှန်တကယ် တည်ရှိသောအရာများ၊ အချက်အလက်များအကြောင်း ရေးသားထားသောစာအုပ်များ၊ ဖြစ်သည်။ အဘိဓာန်များ၊ ပမားမြှင့်များ၊ လက်စွဲစာအုပ်များ၊ လမ်းညွှန်များ၊ နှစ်စဉ်ထုတ်စာအုပ်များ၊ ကတ်တလောက်များ၊ စွဲယုစွဲကျမ်းများ ပါဝင်သည်။
- (၄) သုံးသပ်ချက်ဆိုင်ရာရင်းမြစ်။ ဘာသာရပ် တစ်ခုနှင့်ပတ်သက်၍ ပညာရှင်များ၏ သုံးသပ်ချက်များဖြစ်လေ့ရှိသည်။ သုံးသပ်ချက်များ၊ ကိန်းဂဏ်းစာရင်း၊ စာရင်းဇယားများ၊ ကျမ်းများ၊ နှင့်ရေးဆိုင်ရာ

- (၅) ရှင်းလင်းချက် မှတ်စုံများ၊ ဘာသာရပ်ဆိုင်ရာ စွယ်စုံကျမ်းများ၊ အစီရင်ခံ စာများ ပါဝင်သည်။ ပုဂ္ဂလီဌာနကျသောရင်းမြစ်။ ပုဂ္ဂလီဌာနရေးဆိုင်ရာ အမြင်များ၊ လူပုဂ္ဂလီဌာနများ၏ ခံစားချက်များ၊ အခြားသူများကလိုအပ်သလို မတူညီသော ဘာသာပြန်ချက်များဖြစ်ပြီး တစ်ဦးချင်းအမြင် များ၊ သတင်းစာ အယ်ဒီတုံအာဘော်များ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ မူဝါဒကြညာစာတမ်းများ စသည်တို့ ပါဝင်သည်။
- (၆) ဓမ္မစီဌာနကျသောရင်းမြစ်။ ညီမျမှုရှိပြီး ဘက်လိုက်မှုကင်းသော သတင်းအချက်အလက် များဖြစ်သည်။ ပုဂ္ဂလီဌာနရေးခံစားမှု မပါဝင်သော ရှုထောင့်ပေါင်းစုံမှ ဖော်ပြထားသော ဆုံးဖြတ်ချက် ချရန် အထောက်အကူဖြစ်သော မှန်ကန်သော အချက်အလက်များအပေါ် အခြေခံထားသော သတင်းအချက်အလက်များ ဖြစ်သည်။ စွယ်စုံကျမ်းများ၊ ဘာသာရပ်ဆိုင်ရာ အဘိဓာန်များ စသည်တို့ ပါဝင်သည်။

သတင်းအချက်အလက်များအား အကဲဖြတ်သုံးသပ်ခြင်း

မိမိတို့ရှာဖွေရရှိသည့် သတင်းအချက်အလက်များ(အထူးသဖြင့် အင်တာနက်ပေါ်မှ ရှာဖွေတွေ့ရှိသည့် သတင်းအချက်အလက်များ)ကို သုံးသပ်အကဲဖြတ်နိုင်မှုသည် မိမိတို့၏ သုတေသနလုပ်ငန်းများအတွက် များစွာ တန်ဖိုးရှိသည်ကို တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။ သတင်းအချက်အလက် များကို အင်တာနက်တွင် အလွန်များပြားစွာ ရှာဖွေတွေ့ရှိနိုင်သော်လည်း အားလုံးသည် အမှန်တရားမဟုတ်သည်ကို သတိပြုရမည်ဖြစ်သည်။ တစ်ခါတစ်ရုံ သတင်းအချက်အလက်များသည် တိကျမှန်ကန်မှု

နည်းပါးသည်ကို တွေ့ရသည်။ အချို့ သတင်းအချက်အလက်များသည် တစ်ကြိမ်တစ်ခါအတွက် တိကျုမှန်ကန်မှုရှိသော်လည်း အချိန်ကြာလာသည် နှင့်အမျှ ခေတ်နှင့် လျှော်ညီမှုမရှိတော့သည်ကို တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် သတင်းအချက်အလက်ကို ရေးသားသူသည် ငှင့် သတင်းအချက်အလက်နှင့်ပတ်သက်သည့် နယ်ပယ်တွင် ကျွမ်းကျင်သူ မဟုတ် ခြင်းများလည်း တွေ့ရတတ်သည်။

သို့ဖြစ်ရာ မိမိတွေ့ရှိသည့် သတင်းအချက်အလက်များကို အကဲဖြတ်သုံးသပ်ရန် လိုအပ်လာသည်။ သတင်းအချက်အလက်များကို အကဲဖြတ်သုံးသပ်ရာတွင် ဦးစွာ သတင်းအချက်အလက် ထုတ်လုပ်သူ၊ ဖြန့်ဝေသူ၊ ရေးသားသူနှင့် ထုတ်ဝေသူ စသည်တို့၏ အရည်အချင်းကို အကဲဖြတ်ရန် လိုအပ်သည်။ ယင်းသို့အကဲဖြတ်ရာတွင် ပညာရေးဆိုင်ရာ အရည်အချင်း သာမက လုပ်ငန်းနှင့်ပတ်သက်၍ သင့်လျှော်မှု ပညာရပ်ဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်မှု ဂုဏ်သတင်း တို့အပေါ် အခြေခံ၍ သုံးသပ်အကဲဖြတ်ရမည် ဖြစ်သည်။

ထိုနောက် ပရီသတ်အဆင့်အတန်းမရွေး နားလည်နိုင်မှုအပေါ် အခြေခံ၍ သတင်းအချက်အလက်၏ ဘာသာစကားကို သုံးသပ်အကဲဖြတ်ရမည်။ သတင်းအချက်အလက် အကြောင်းအရာ၏ သက်ဆိုင်ရာ ဘာသာရပ် နယ်ပယ်နှင့်ပတ်သက်၍ ကျယ်ပြန်စွာ ပါဝင်မှုရှိမရှိ စသည်တို့ အပေါ် သုံးသပ်ရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုအတူ သတင်းအချက်အလက်၏ ခမ္မ ပိဋ္ဌာန်ကျေမှုကိုလည်း သုံးသပ်ရမည်ဖြစ်သည်။

ထိုအတူ သတင်းအချက်အလက်၏ အစီအစဉ်ကျနှုံး၊ သတင်းအချက်အလက်ရှာဖွေရန် လွှာယ်ကူဗျာ၊ အညွှန်းများပါဝင်မှု စသည်တို့အပေါ် အခြေခံ သုံးသပ်ရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။ ထိုအတူ သတင်းအချက်အလက်၏ လက်ရှိအခြေအနေနှင့် နီးစပ်မှုနှင့် နည်းပညာဆိုင်ရာ ရှုထောင့်များအပေါ် တွင်လည်း အကဲဖြတ်သုံးသပ်ရမည်ဖြစ်သည်။

သတင်းအချက်အလက်များအား ထိရောက်စွာအသုံးချခြင်း

သတင်းအချက်အလက်များကို အခြေအနေအမျိုးမျိုးအတွက် အသုံးချကြဖိုး အချို့က လက်နက်ကိရိယာအဖြစ်လည်းကောင်း၊ အချို့က တစ်စုံတစ်စုံအား မှန်ကန်ကြောင်း ပြသရန်အတွက်လည်းကောင်း၊ အချို့က စိတ်ကူးသစ် အတွေးအကြံအသစ်များ ရရှိရန်အတွက် လည်းကောင်း အသုံးပြုကြသည်။

သူတေသန ပညာရှင်အချို့က လူတို့အနေဖြင့် သတင်းအချက်အလက်များကို မသေချာမှုများကို လျှော့ချုရန်အတွက် အသုံးပြုကြကြောင်း၊ သတင်းအချက်အလက် များများ ထောက်ပံ့ပေးလေလေ မသေချာမှုများအား များများလျှော့ချုနိုင်လေလေ ဖြစ်ကြောင်း ယုံကြည်ကြသည်။ ယင်းအချက်သည် တစ်ခါတစ်ရုတွင် မှန်ကန်သော်လည်း သတင်းအချက်အလက် များများထောက်ပံ့လေလေ မသေချာမှုများလည်း မြင့်တက်လေလေ ဖြစ်လာသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အင်တာနက်ဝဘ်ဆိုက်များတွင် သတင်းအချက်အလက်များ ရှာဖွေသည့်အခါ မတူညီသည့် အင်တာနက်စာမျက်နှာများမှ ရွှေနောက်မကိုက်ညီသည့် သတင်းအချက်အလက်များကို တွေ့မြင်ရလေ့ရှိသည်။ ယင်းသို့ရွှေနောက် မကိုက်ညီသည့် သတင်းအချက်အလက်များကို တွေ့ရသည့်အခါ သတင်းအချက်အလက် ရှာဖွေသူအနေဖြင့် မသေချာမှုများကို ဖြစ်ပေါ်လာစေသည်။

သတင်းအချက်အလက်များကို ထိရောက်စွာ အသုံးချိုင်ရန် အတွက် သတင်းအချက်အလက်ကို မည်သို့ စုစည်းရမည်၊ ယင်းတို့ကို မည်သို့စုစည်းညီးနှင့်ရမည် သိရှိရမှုသာ သတင်းအချက်အလက်များကို ထိရောက်စွာ အသုံးပြုနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

သတင်းအမှား/အမှန် မည်သို့ ခွဲခြားမည်နည်း

သတင်းတစ်ပုဒ်ကို အမှားအမှန် ခွဲခြားနှင့်ရန်အတွက် အောက်ပါ အချက်များကို လိုက်နာဆောင်ရွက်သင့်သည် -

- (က) သတင်းရင်းမြစ်ကို ရှာပါ။ သတင်းတစ်ပုဒ်ကို ဖတ်ရှုခြင်းမပြုခဲ့ သတင်းစတင်ရာ ရင်းမြစ်ကို ဦးစွာ လေ့လာသင့်သည်။ (ဥပမာ - သတင်းဌာန၏ ရည်ရွယ်ချက်၊ သတင်းဌာနဘို့ ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရမည့် လိပ်စာ)
- (ခ) သတင်းတစ်ပုဒ်လုံးကို ဖတ်ရှုပါ။ သတင်းဌာနများအနေဖြင့် ယင်းတို့၏ သတင်းများကို ဖတ်ရှုသူများပြား စေရန်အတွက် သတင်းခေါင်းစဉ်များကို ပရီယတ်စိတ်ဝင်စားအောင် ရေးသားလေ့ရှိရာ သတင်းခေါင်းစဉ်သာ ဖတ်ရှုပြီး သုံးသပ်ခြင်းမျိုး မပြုလုပ်ဘဲ သတင်းတစ်ပုဒ်လုံးအား ဖတ်ရှုသင့်ပါသည်။
- (ဂ) သတင်းရေးသူကို စစ်ဆေးပါ။ သတင်းရေးသားသူ၏ ယုံကြည်ရမှုကို စစ်ဆေးကြည့်သင့်သည်။ (ဥပမာ - သတင်းမီဒီယာ ကျင့်ဝတ်နှင့်အညီ ရေးသားသူ ဟုတ်မဟုတ်၊ ပဋိပက္ခများကို ဖြစ်စေသည့် သတင်းများကို မကြာခဏ ရေးသားသူဟုတ်မဟုတ်)
- (ဃ) အကိုးအကားများကို စစ်ဆေးပါ။ သတင်းတစ်ပုဒ်က အကိုးအကား ပြုထားသည့် အရင်းအမြစ်များတွင် အချက်အလက်များ ကိုက်ညီမှုရှိမရှိ စစ်ဆေးသင့်ပါသည်။
- (င) ထူတ်ဝေသည့်ရက်စွဲကို စစ်ဆေးပါ။ အထူးသဖြင့် အွန်လိုင်းပေါ်တွင် ယခင်က ထူတ်ဝေ ဖော်ပြခဲ့သည့် သတင်းဟောင်းများကို ပြန်လည်မျှဝေခြင်း၊ ဖော်ပြခြင်း ဟုတ်မဟုတ်နှင့် လက်ရှိအခြေအနေနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိမရှိကို စစ်ဆေးသင့်ပါသည်။
- (စ) သရော်စာဟုတ်မဟုတ် စစ်ဆေးပါ။ တစ်ခါတစ်ရုံတွင် လက်ရှိဖြစ်ပျက်နေသူများကို ဟာသအမြင်ဖြင့် သရော်စာပုံစံရေးသားလေ့ရှိပြီး ယင်းကို အချက်အလက်အမှန်ဟု

မှတ်ယူနိုင်သည်ကို သတိပြုကာ သရောစာဟုတ်မဟုတ်
လေ့လာစစ်ဆေးရမည်။ ယင်းသို့ ခွဲခြားသိရှိရန်အတွက်
စာရေးသူ အကြောင်းနှင့် သတင်းဌာနအကြောင်းကို
လေ့လာစစ်ဆေးသင့်သည်။

- (ခ) **အစွဲကင်းပါဒေ။** မိမိ၏ ယုံကြည်မှုအစွဲများက မိမိ၏
သုံးသပ်ဝေဖန်မှုများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိနိုင်သည်
အတွက် သတင်းများအပေါ် ဝေဖန်သုံးသပ်ရာတွင် သမာ
သမတ်ကျစွာ၊ အစွဲကင်းစွာ သုံးသပ်သင့်သည်။
- (ဧ) **ကျွမ်းကျင်သူများအား မေးမြန်းပါ။** သက်ဆိုင်ရာ
ကျွမ်းကျင်သူ များအား သတင်းအချက် အလက်ပါ
အကြောင်း အရာများ၏ မှန်ကန်မှုအခြေအနေကို မေးမြန်း
ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။ ထိုအတူ အင်တာနက် စာမျက်
နှာများတွင်လည်း သတင်းမှန် / သတင်းများများကို
တိုက်ဆိုင် စစ်ဆေးနိုင်သည့် ဝက်ဘ်ဆိုက်များတွင် စစ်ဆေး
ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

မီဒီယာနှင့် သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှု (Media and Information Literacy - MIL)

မီဒီယာနှင့် သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှုဆိုသည်မှာ

မီဒီယာနှင့် သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှုဆိုသည်မှာ မီဒီယာနှင့် သတင်းအချက်အလက်တို့တွင်ပါရှိသည့် အကြောင်းအရာ များအား ရယူအသုံးပြု နိုင်ခြင်း၊ သုံးသပ်အကဲဖြတ်ခြင်းနှင့် ဖန်တီးခြင်း၊ မျှဝေခြင်းနှင့် အသုံးပြုခြင်းတို့ပင် ဖြစ်သည်။

မီဒီယာနှင့် သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှုကို မီဒီယာ ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှုနှင့် သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှု ဟူသည့် အယူအဆနှစ်ခုကို ပေါင်းစပ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်း အယူအဆ နှစ်ခုသည် သက်ဆိုင်ရာနယ်ပယ်ဆိုင်ရာ အသိပ္ပါယူသုတေ၊ အမြင်သဘော ထားနှင့် ကျွမ်းကျင်မှုများပင် ဖြစ်သည်။

မီဒီယာနှင့်သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှုအယူအဆများ

ပြည်သူများအနေဖြင့် အရည်အသွေးကောင်းမွန်သည့် မီဒီယာနှင့် သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုများ တောင်းဆိုတတ်လာ စေရန်မှာ မီဒီယာနှင့် သတင်းအချက်အလက်များအပေါ် သိနားလည်မှုနှင့် ဝေဖန်သုံးသပ်စဉ်းစားတတ်ရန် လွန်စွာအရေးကြီးပါသည်။ ယင်းကဲ့သို့ သိနားလည်သော ပြည်သူများ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း ပေါင်းစုံလာပါက မီဒီယာများနှင့် သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုပေးသူများ

အနေဖြင့် အရည်အသွေးကောင်းမွန်သော ဝန်ဆောင်မှုများ ဖြစ်လာစေရန် မဖြစ်မနေကြီးစားလာရမည် ဖြစ်ပါသည်။

မီဒီယာနှင့် သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှုကို ထောက်ယူအောင်ဖြင့် အချက်အလက်ပါအတိုင်း(၁)မျိုးခဲ့ခြားနိုင်ပါသည် -

- (က) သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာသိနားလည်မှု။ သတင်းအချက်အလက်ဆိုသည်မှာ အချက်အလက်ကို ကောက်ယူပြင်ဆင်ပြီး လိုအပ်သလို အဓိပ္ပာယ်ဖော်ယူ၍ အဆင်သင့် အသုံးပြနိုင်သည့်ပုံစံနှင့် တင်ပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။
- (ခ) စာကြည့်တိုက်ဆိုင်ရာသိနားလည်မှု။ စာကြည့်တိုက်တွင် မည်သို့သော ဗဟိုသုတများရရှိနိုင်သည်၊ သတင်းအချက်အလက်များကို မည်သို့ စုစုံထားသည်ကို သိရှိပြီး အကောင်းဆုံးနည်းလမ်းကို ရှာဖွေတတ်ခြင်းဖြစ်သည်။
- (ဂ) သတင်းအချက်အလက် ရယူပိုင်ခွင့်နှင့် လွှတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှု။ သတင်းအချက်အလက် ရယူပိုင်ခွင့်သည် ဒီမိုကရေစီ ရှင်သနဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် အရေးကြီးပါသည်။ နိုင်ငံသားတိုင်းသည် လွှတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်နှင့် အများပြည်သူ့နှင့် ဆိုင်သော သတင်းအချက်အလက်များကို ရယူသိရှိပိုင်ခွင့် များရရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။ နိုင်ငံသားအားလုံး တူညီစွာ ရယူပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှုံးကြသည်။
- (ဃ) ဒီဂျစ်တယ်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှု။ ဒီဂျစ်တယ်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှုဆိုသည်မှာ နည်းပညာကို အသုံးပြုပြီး သိနားလည်အောင် ကြိုးစားခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဒီဂျစ်တယ်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှုဟုဆိုလျှင် ဒီဂျစ်တယ် နည်းပညာသုံးပြီး သတင်းအချက်အလက်များကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း၊ တည်နေရာရှာဖွေခြင်း၊ စုစုံည်းခြင်း၊ စစ်ဆေးအကဲဖြတ်ခြင်း၊ ဖန်တီးခြင်းနှင့် အသုံးပြုခြင်းစွမ်းရည်များကို ဆိုလိုခြင်း

ဖြစ်ပါသည်။

- (c) ကွန်ပျူတာအသုံးချမှုဆိုင်ရာ သိနားလည်မှု။ ကွန်ပျူတာ နှင့် ဆက်စပ်နည်းပညာများကို ထိထိရောက်ရောက် အသုံးပြုနိုင်စွမ်းရှိခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ကွန်ပျူတာနှင့် ပတ်သက်၍ အခြေခံမှုသည် အဆင့်မြင့်အထိ ကျမ်းကျင့်မှု ရှိခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ကွန်ပျူတာအသုံးချမှုဆိုင်ရာ သိနား လည်သူဖြစ်စေရန် ကွန်ပျူတာပရှိရမ်နှင့်ပတ်သက်၍ လည်းကောင်း၊ ကွန်ပျူတာ မည်သို့ အလုပ်လုပ်သည်ကို နားလည်မှုရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။
- (d) အင်တာနက် အသုံးချမှုဆိုင်ရာသိနားလည်မှု။ လိုအပ်သည် အချိန်တွင် အင်တာနက်ကို အသုံးပြုပြီး သတင်းအချက် အလက်များကို ရွှေဖွေနိုင်စွမ်းရှိခြင်းကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။
- (e) ဂိမ်းကစားခြင်းသိနားလည်မှု။ အကြောင်းအရာတစ်ခုကို ပိုမိုနားလည်မှု ရှိလာစေရန် ရည်ရယ်ပြီးကစားခြင်းဖြစ်ပါသည်။
- (f) ရှုပ်ရှင်မီဒီယာဆိုင်ရာသိနားလည်မှု။ ရှုပ်ရှင်တွင် ရိုက်ချက် အမျိုးမျိုး၊ ရှုထောင့်အမျိုးမျိုးနှင့် နည်းပညာအမျိုးမျိုး မြင်တွေ့ရမည် ဖြစ်သည်။ ကင်မရာ ရှုထောင့်အသီးသီးမှ ရိုက်ကူးပြီး ပရီသတ်ကို စကားပြောနေခြင်း ဖြစ်သည်။ ရှုပ်ရှင်သည် ပရီသတ်များကို ဗဟိုသူတာတွေးအမြင် ပေးသည့် ပုံစံတစ်မျိုးအဖြစ် ယူဆနိုင်သည်။ အနုပညာ သမိုင်း၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းတို့နှင့် ပတ်သက်၍ ဗဟိုသူတာ ပေးနေသည့် တံခါးပေါက်တစ်ခုပ်လည်း ဖြစ်ပါသည်။
- (g) ရှုပ်မြင်သံကြားဆိုင်ရာသိနားလည်မှု။ ရှုပ်မြင်သံကြား ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှုဆိုသည်မှာ ရှုပ်သံအစီအစဉ်တစ်ခုကို သုံးသပ်ခြင်းနှင့် တိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့်

ရုပ်သံသတင်းများကိုပိုမိုနားလည်အောင် ရည်ရွယ်ခြင်း
ဖြစ်ပါသည်။

- (ည) သတင်းဆိုင်ရာသံနားလည်မှု။ မှတ်တမ်းများ၊ မိန့်ခွန်းများ၊
ဗိုဒ္ဓိယိုများ၊ ဓာတ်ပုံများနှင့် ပြည်သူများသည် သတင်း
အချက်အလက် အရင်းအမြစ်များပင် ဖြစ်သည်။ တစ်ဦး
တစ်ယောက်ချင်းစီမှ ရရှိသည့် သတင်းအချက်အလက်
များသည် သမာသမတ်ကျရန် ခက်ခဲပါသည်။ သတင်း
အချက်အလက်များသည် မည်သည့်နေရာကလာသည်၊
မည်သည့် အတွက်ကြောင့် မျှဝေပေးသည်၊ မည်သည့်
အတိုင်းအတာအထိ ယုံကြည်နိုင်သည်ကို စဉ်းစားရန်
အရေးကြီးပါသည်။ သတင်းအချက်အလက်ကို မတူ
ကွဲပြားသည့် သတင်းအရင်းအမြစ်နှစ်ခုဖြင့် အတည်ပြု
ပေးခြင်းဖြစ်ပါက အဆိပါ သတင်းအချက်အလက်မှာ
မှန်နိုင်ချေများပါသည်။
- (ဋ) ကြော်ပြာများကိုသံနားလည်မှု။ ကြော်ပြာခြင်းဆိုသည်မှာ
မိဒိယာ(ပုံနှိပ်၊ အိုလက်ထရောနစ်)ကို ငွေကြေးပေးဆောင်
ပြီ အသုံးခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ မိဒိယာတွင် အခိုန် နေရာရယူပြီ
သတင်းစကားတစ်ခုခုကို ဖြစ်စေ၊ ဝန်ဆောင်မှု တစ်ခုခုကို
ဖြစ်စေ၊ ထုတ်ကုန်တစ်ခုခုကိုဖြစ်စေ ကြော်ပြာခြင်းပင်
ဖြစ်သည်။ ထောက်ယူပြောလျှင် ကြော်ပြာခြင်းနှစ်မျိုး
ရှိသည်။ စီးပွားဖြစ် ကြော်ပြာခြင်းနှင့် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှု
ကြော်ပြာခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ ကြော်ပြာကြောင့် မိဒိယာအပေါ်
မကောင်းသောအကျိုးသက် ရောက်မှု ရှိနိုင်သည်။ ဥပမာ
သတင်းသမားများအနေဖြင့် ကြော်ပြာရှင်များ၏ ဖိအား
ကြောင့် အငြင်းပွားဖွံ့ဖြိုးရှိမည့် အကြောင်းအရာများကို
မရေးသားဘဲ ရှောင်ကျော်ခြင်းမျိုး ရှိနိုင်ပါသည်။

(၅) မိဒီယာဆိုင်ရာသိနားလည်မှူ။ မိဒီယာဆိုင်ရာသိနားလည်သူဖြစ်လာစေရန်မှာ မိဒီယာနှင့်ပတ်သက်သည့် စာရင်းသေးများ၊ အချက်အလက်များကို မှတ်သားထားရန်မဟုတ်ဘဲ စာဖတ်သူ နားထောင်နေသည့် အရာ၊ ဖတ်နေသည့် အရာနှင့် ပတ်သက်၍ မှန်ကန်သည့် မေးခွန်းများ ထုတ်တတ်စေရန်ဖြစ်သည်။

မြန်မာဘာသာနှင့် သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှူ အယူအဆများ ဆက်စပ်မှုပြုပုံ

မီဒီယာနှင့် သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှုအတွက် အခြေခံ လိုအပ်ချက်နှင့် အကျိုးကျေးဇူးများ

မီဒီယာအသစ်များ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းသည် အကျိုးကျေးဇူးများ ပါသည်။ သတင်းစားသုံးသူများအနေဖြင့် မီဒီယာလမ်းကြောင်းမှ သတင်းစကား မျိုးစုံရရှိနိုင်ပါသည်။ သို့သော် မီဒီယာတွင် ဖော်ပြထားသည့် အကြောင်းအရာများကို ခွဲခြားနားလည်ရန်နှင့် လိုအပ်သည့် ကျမ်းကျင်မှု များရရှိစေရန် လေ့ကျင့်မှုနှင့် စဉ်ဆက်မပြတ် သင်ယူနေရန် လိုအပ်ပါသည်။ မီဒီယာနှင့် သတင်းအချက်အလက် တတ်မြောက်မှုဆိုသည်မှာ ဘဝ တစ်သက်တာလုံး လေ့လာသင်ယူခြင်းကိုဆိုလိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် မီဒီယာနှင့် သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှုရှိခြင်းဖြင့် ငါးတို့၏ အခြေခံအကျိုးသော အခွင့်အရေး များကို ရရှိပိုင်ဆိုင်စေပါသည်။ အထူးသဖြင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းပါ “လူတိုင်းတွင် လွတ်လပ်စွာ ထင်မြင် ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြုခွင့်” ရှိပါသည်။ အဆိုပါ အခွင့်အရေး များတွင် ထင်မြင်ယူဆချက်များကို အနောင့် အယုက်ကင်းစွာဖြင့် လွတ်လပ်စွာ စွဲကိုင်ခွင့်အပြင် သတင်းအချက်အလက်နှင့် အတွေးအခေါ် အယူဆများကို သတင်းမီဒီယာမှုတစ်ဆင့် နယ်နမိတ် အပိုင်းအခြားမရှိ ဆည်းပူးခွင့်၊ လက်ခံခွင့်နှင့် ဖြန့်ချိခွင့်တို့ ပါဝင်ပါသည်။

မီဒီယာနှင့် သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်ခြင်းဖြင့် ဒီမိုကရေစိနည်းကျ တည်ဆောက်ထားသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင် မီဒီယာ၏ သဘောသဘာဝကို သိရှိနားလည်စေပြီး သတင်းအချက်အလက် လမ်းကြောင်းများကိုလည်း သိရှိနားလည်စေပါသည်။

လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း လွတ်လပ်၍ အမြဲအခိုကင်းသော ဗဟိုဝါဒကျင့်သုံးသော မီဒီယာနှင့် လွတ်လပ်ပွဲ့ဗုံးလင်းသော သတင်းအချက်အလက် လမ်းကြောင်းများ ပေါ်ပေါက်လာစေနိုင်ပါသည်။

三

လောက်တွင်
နှစ်/အမြတ်

卷之三

ՀԵՂԻ

ପ୍ରମାଣ କରିବା
ପାଇଁ ଏହାର
ପରିଚୟ

፩፻፭፻

၁၀၂

卷之三

፩፻፭፻

အနေအထာက်
မြတ်စွာ

၁၃၂။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အကျဉ်းချုပ်မှု အတွက် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အကျဉ်းချုပ်မှု အတွက်

۱۷۰

! fb/mildicks
fb/realmot.mmm

FIND US!

૧૦

ପ୍ରକାଶକ

How to recognize a fact?

ကျမ်းကိုးစာရင်း

- ၁။ မီဒီယာနှင့် သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှု ဆရာ၊ ဆရာမများအတွက် သင်ရှိးညွှန်းတမ်း၊ ယဉ်နက်စကို။
- ၂။ Definition of Information Literacy 2018 by CILIP
- ၃။ Information Literacy Concepts, an open educational resource by David Hisle and Katy Webb
- ၄။ Introduction to Information Literacy by G. Kadyamatimba
- ၅။ Media and Information Literacy, A practical guidebook for trainers by DW Akademie
- ၆။ Media Literacy Basic by Center for Media Literacy
- ၇။ Virginia Department of Education

မီဒီယာဆိုင်ရာ သိနားလည်မှု

မီဒီယာဆိုင်ရာ သိနားလည်မှု (Media Literacy) ဆိုသည်မှာ မီဒီယာများကို ရယူသုံးစွဲနိုင်ခြင်း၊ မီဒီယာ အမျိုးအစားများအား ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာနိုင်ခြင်း၊ မီဒီယာများကို အကဲဖြတ်သုံးသပ်နိုင်ခြင်းနှင့် မီဒီယာများတွင် ကိုယ်တိုင်ပါဝင် ဖန်တီးဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းတို့ပင် ဖြစ်သည်။

သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှု

သတင်း အချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှု (Information Literacy) ဆိုသည်မှာ သတင်းအချက်အလက်များ သိရှိရန်လိုအပ်သည့် အချိန်တွင် သတင်းအချက်အလက်များကို ရှာဖွေနိုင်ခြင်း၊ အကဲဖြတ်သုံးသပ်နိုင်ခြင်းနှင့် ယင်းတို့ကို ထိရောက်စွာ ပြန်လည် အသုံးချိန်ခြင်း တို့ပင် ဖြစ်သည်။

မီဒီယာနှင့် သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှု

မီဒီယာနှင့် သတင်း အချက်အလက်ဆိုင်ရာ သိနားလည်မှု (Media and Information Literacy - MIL) ဆိုသည်မှာ မီဒီယာနှင့် သတင်းအချက်အလက် တို့တွင် ပါရှိသည့် အကြောင်းအရာများအား ရယူအသုံးပြန်ခြင်း၊ သုံးသပ်အကဲဖြတ်ခြင်းနှင့် ဖန်တီးခြင်း၊ မျှဝေခြင်းနှင့် အသုံးပြုခြင်းတို့ပင် ဖြစ်သည်။

